

Elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskus

Museoteiden ja -siltojen opasteet

Malleja ja suosituksia

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskuksen julkaisu

7/2011

Museoteiden ja -siltojen opasteet

Malleja ja suosituksia

Martti Piltz, Laura Soosalu

7/2011

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja
ympäristökeskuksen julkaisuja

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2011

ISSN-L 1798-7970

ISSN 1798-8861 (verkkójulkaisu)

ISBN 978-952-257-415-2 (PDF)

Taitto: Mervi Koivula
Valokuvat: Marketta Hyvärinen, Martti Piltz ja Laura Soosalu
Kartat: © Maanmittauslaitos lupa nro 10/MML/11
© Affecto Finland Oy Karttakeskus, Lupa L4377
© Liikennevirasto 2011
© Suomen ympäristökeskus 2011

KUVAILULEHTI

Julkaisusarjan nimi ja numero Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen julkaisuja 7/2011				
Vastuualue Liikenne ja infrastruktuuri				
Tekijät Martti Piltz, Laura Soosalu		Julkaisuaika joulukuu 2011		
		Julkaisija Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus		
Julkaisun nimi Museoteiden ja -siltojen opasteet Malleja ja suosituksia				
Tiivistelmä <p>Museoteiden ja -siltojen opastuksen uusiminen on ajankohtaista, kun säädösperusta on muuttunut. Vuonna 2007 tieliikenneasetukseen tuli uusia liikenne-merkkejä ja opastusmerkeissä otettiin käyttöön ruskea väri. Museotiet ja -sillat ovat matkailupalvelukohteita. Palvelukohteiden viitoitus tulee uusia vuoden 2013 loppuun mennessä.</p> <p>Tiehallinto on laatinut vuonna 2007 ohjeen Palvelukohteiden viitoitus. Tässä julkaisussa esitetään malleja ja suosituksia, miten em. Palvelukoteiden viitoitus-ohjetta voidaan soveltaa museotie ja -siltakohteisiin siten, että niiden olennaiset museaaliset arvot saadaan esiin. Mallit ja suositukset esittävät myös uuden graafisen ilmeen opastauluille.</p> <p>Julkaisussa esitetään museokohteiden erityispiirteet suunnittelukohteena. Opastuspisteiden esteettömyys on yksi suunnittelun lähtökohdista. Opastustaulujen tekstiin, kieliversioihin, grafiikkaan ja kuvitukseen annetaan suuntaviivat. Niissä korostetaan museokohdekokoelman valtakunnallista luonnetta ja arvoa. Opastaulujen mitoittamiseen ja värikyseen annetaan suositukset. Opastuspisteiden mahdollista mobiiliopastusta on pohdittu, mutta siitä ei ole toistaiseksi selkeää suositusta. Osa museokohteista sijaitsee paikoilla, joilla mobiiliyhteydet ovat varsin heikot tai suorastaan olemattomat.</p> <p>Käytännön pilottikohde on Savukosken kunnan Seitajärven museotie, joka nimitettiin museotieksi marraskuussa 2010. Julkaisun suosituksia kokeiltiin käytännössä tässä kohteessa, koska se oli uusi kohde, johon koko opastusjärjestelmä oli tehtävä alusta alkaen. Samanaikaisesti Seitajärven museotielle tehtiin hoito- ja ylläpitosuunnitelma, jolloin saavutettiin synergisiä hyötyjä.</p>				
Asiasanat Museotie, museosilta, opasteet, mallit, suositukset, viitoitus				
ISBN (painettu) -	ISBN (PDF) 978-952-257-415-2	ISSN-L 1798-7970	ISSN (painettu) -	ISSN (verkkopainettu) ISSN 1798-8861
Kokonaissivumäärä 23		Kieli Suomi		Hinta (sis. alv 8%) -
Julkaisun kustantaja Liikennevirasto				

Esipuhe

Museoteiden ja -siltojen opasteet -raportti on laadittu Pirkanmaan ELY-keskuksen toimeksiannosta. Se sisältää malleja ja suosituksia Liikenneviraston museotie- ja siltakokoelmaan pysyvästi tallennettujen tiemuseokohteiden opastukseen.

Museoteiden ja -siltojen opasteiden uusiminen ja kehittäminen on ajankohtaista useammasta näkökulmasta. Keskeistä on säädösperustan muuttuminen. Vuonna 2007 Tiehallinto on julkaissut uudistuneen säädösperustan pohjalta ohjeen palvelukohteiden viitoituksesta (28.7.2007, 5498/2006/30/46). Ohjeessa viitataan erityisesti tieliikenneasetuksen muutokseen 16.2.2007, 228/2007, missä on lisätty, muutettu ja poistettu opastusliikennemerkkejä. Palvelukohteiden opasteet tulee uusida kokonaisuudessaan vuoden 2013 loppuun mennessä.

Valtionhallinnon uudistuksessa museokohteiden omistajaksi on tullut Liikennevirasto. Sen nimi, tunnus ja WWW-osoite tulee olla kohteen opastuspisteen taulussa. Museokohteiden tietoarvoa on järjestelmällisesti nostettu selvityksillä ja tutkimuksilla, mikä mahdollistaa opastaulujen sisällön yhtenäistämisen ja tiedollisen tason parantamisen. Useiden museokohteiden opasteet ja opastaulu ovat olleet paikallaan jo vuosikymmeniä, joten ne ovat päässeet rapistumaan.

Tilaajan edustajat työssä ovat olleet perinnevastavat Päivi Kaija ja Marketta Hyvärinen Pirkanmaan ELY-keskuksesta, sekä tekninen asiantuntija Juhana Ketola keskitetyistä lupapalveluista. Pääkonsulttina on ollut konsultti Martti Piltz ja projektipäällikkönä museonjohtaja Kimmo Levä Mobiliasta. Konsulttina työssä on ollut Destia Oy, jossa suunnitelman laatimisesta ja työn raportoinnista on vastannut maise-ma-arkkitehti Laura Soosalu. Avustajana on toiminut suunnitteluassistentti Mervi Koivula. Opastaulujen mitoituksesta on vastannut ins. Irma Lehto avustajanaan suunnitteluassistentti Marja-Liisa Lanu.

Työn yhteydessä toteutettiin ensimmäinen malliopaste Seitajärven museotien avajaisiin 8.7.2011. Sen opastaulun tekstin suunnitteli amanuenssi Heidi Pekkala Mobiliasta.

Tampereella joulukuussa 2011

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Liikenne ja infrastruktuuri

Sisällysluettelo

Esipuhe	4
1 Museokohteiden opastus	7
1.1 Raportin tarkoitus	7
1.2 Museokohteet	7
1.3 Palvelukohteiden viitoitus -ohje	7
1.4 Museokohteita koskevat muut suunnitelmat	8
2 Opastuksen suunnittelu ja toteutus	9
2.1 Maanomistus ja kaavatilanne	9
2.2 Museokohteen ympäristön huomioon ottaminen	9
2.3 Kohteen lähimaasto	11
2.4 Materiaalit, kalusteet ja varusteet	11
2.5 Esteettömyys	13
2.6 Opastuksen sisältö	13
2.6.1 Tieliikennehistoria	13
2.6.2 Kuvamateriaali	13
2.6.3 Kieli	14
2.6.4 Mobiiliopastus	14
2.7 Museoteiden ja -siltojen opastus	15
2.7.1 Liikennemerkkien käyttö	15
2.7.2 Taulujen mitoitus ja graafinen ilme	15
2.8 Taulujen tulostus	16
2.9 Taulujen huolto	16
3 Esimerkkikohteena Seitajärven museotie	16
3.1 Seitajärven museotien opastus	16
3.2 Opastustaulut	16
4 Liitteet	20
Kirjallisuus	23

1 Museokohteiden opastus

1.1 Raportin tarkoitus

Tämän työn tarkoituksena on uudistaa museoteiden ja -siltojen opastaulujen graafista ilmettä ja määritellä niiden yhtenäinen sisältö. Työssä on myös esitetty suosituksia opastaulujen sijoittamiseksi maastoon sekä alueen jäsentelyksi. Tarvittaessa voidaan kuitenkin kohdekohtaisesti poiketa työssä esitetyistä suosituksista.

Taustalla on säädösperusta (tieliikennelaki 267/1981 50 §, tieliikenneasetus 182/1982 20 § ja 21 §, muutettu asetuksella 184/2007 ja liikenneministeriön päätös liikenteen ohjauslaitteista 384/1994 22 § ja 24 §, joita on muutettu asetuksella 228/2007.) Näkyvin muutos on vapaa-ajan matkailun palveluiden, joihin museokohteetkin kuuluvat, opastusmerkeissä käyttöön otettu ruskea väri. Palvelukohteiden viitoitus tulee uusia vuoden 2013 loppuun mennessä.

Esimerkkinä on ollut Seitajärven museotie Savukosken kunnassa Itä-Lapissa. Kohteeseen on toteutettu uusi opastus ja opastaulut kesällä 2011.

1.2 Museokohteet

Suomessa on tällä hetkellä 58 museotietä ja -siltaa, joista vastaa se elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen liikenne- ja infrastruktuuri -vastuualue, jonka toimialueella kyseinen museotie tai -silta sijaitsee. Osa museokohteista on muun kuin maanteiden tienpitäjän omistuksessa, joten niiden opasteiden uusimista päättää asianomainen ELY-keskus yhteistyössä kohteen omistavan tahon kanssa.

Museoteiden ja -siltojen opastus ja opastuspisteissä olevat opastaulut ovat eri-ikäisiä, kunnoltaan, laadultaan ja ilmeeltään vaihtelevan tasoisia. Opastus on tarkoitus uusia ja yhtenäistää vuoden 2013 loppuun mennessä.

1.3 Palvelukohteiden viitoitus -ohje

Palvelukohteiden viitoitusta varten on laadittu Tiehallinnon ohje (TIEH 2000021–07) vuonna 2007. Ohjeessa on osoitettu palvelukohteiden viitoitusperiaatteet, jotka opastavat viitoituksessa käytettävien merkkien sisällön ja muodon valitsemiseksi.

Opastusjärjestelmä on rakennettu kolmitasoiseksi. Ensimmäisen tason opastus tapahtuu tiekarttojen ja tieverkon viitoituksen avulla. Toisen tason opastus tapahtuu tienkäyttäjän suunnistaessa tiekartalle merkittyyn tai viitoitettuun opastuspaikkaan, kun tienkäyttäjä haluaa tarkempaa tietoa alueen palveluista ja kohteiden sijainnista. Opastuspaikkaan saapuessaan tienkäyttäjä kohtaa vähintään opastuskartan (opastuspiste) sekä mahdollisesti myös sisätiloihin sijoitetun interaktiivisen opastuspäätteen tai matkailuneuvontapisteen (opastustoimisto). Kolmannen tason opastus tapahtuu lähiviitoituksen avulla tien- ja kadunnimikilvin ja lähi-, paikallis- ja erityiskohteita osoittavin tienviitoin.

Museokohteet

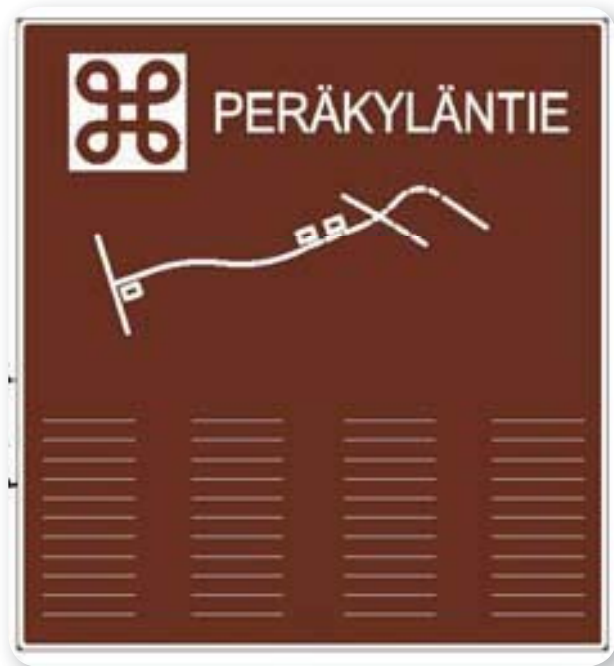
Museoteiden ja -siltojen kokoelma sisältää historiallisesti merkittäviä teitä tai siltoja. Näiden kohteiden läheisyyteen (sillan viereen tai museotien varteen) suositellaan rakennettavaksi levähdysalue, jonne tienkäyttäjä opastetaan nähtävyyden yleismerkillä ja levähdysalueen tunnuksella sekä kohteen nimellä varustetulla opastaululla. Opastaulu sijoitetaan museotien varrelle tai sen alkuun, jos tie on yli viisi kilometriä pitkä.

Levähdysalueelle (tai sen puuttuessa kohteen välittömään läheisyyteen) sijoitetaan kohteen historiasta ja rakentamisesta kertova taulu. Historiasta kertovaa taulua ei osoiteta opastuspistemerkillä.

Opastuspisteen taulun sisältö

Taulun teksti on ohjeistettu esitettäväksi suomen kielen lisäksi myös ruotsiksi, englanniksi, saksaksi ja tapauskohtaisesti myös saameksi tai venäjäksi.

Opastauluun sijoitettavassa kartassa esitetään nähtävyyden yleismerkin tunnus ja tien mahdollinen museonimi, kaavapiirros tiestä, mittakaava sekä selvitys tien historiasta. Opastuskarttaan merkityt museotien varrella olevat kohteet voidaan osoittaa paikannimikilvellä tai osoiteviitalla.

Kuva 1. Pelkistetty esimerkki palvelukohteiden viitotusohjeessa esitetyistä museotien opastuskartasta sivulla 67. Lähde: Tiehallinnon ohje s.19 ja ss. 66–67.

1.4 Museokohteita koskevat muut suunnitelmat

Julkaisut

Museokohteita on käsitelty Tiehallinnon perinnetyön käsikirjassa (Sisäisiä julkaisuja 2/2003) ja Museokohdeselvityksessä (Sisäisiä julkaisuja11/2007).

Tiehallinnon perinnetyön käsikirjassa on kuvattu perinnetyön tavoitteita, museokohteiden valintaa ja kokoelman tallennuseriaatteita.

Tiehallinnon museotiet ja -sillat museokohdeselvitys on perusselvitys museokohteiden nykytilasta, historiasta, merkityksestä, alkuperäisyydestä ja pitkäjänteisen säilyttämisen edellytyksistä. Kohteille on määritelty arvoluokka, tallennusluokka ja esitys laaditun kokoelmapolitiikan mukaiseksi toimenpiteeksi.

2 Opastuksen suunnittelu ja toteutus

Opastusalueen suunnittelussa ja toteutuksessa noudatetaan kohdekohtaista hoito- ja ylläpitosuunnitelmaa, jos sellainen on tehty museotie tai -silta-kohteeseen. Jos suunnitelmaa ei ole, noudatetaan soveltuvin osin seuraavassa mainittuja periaatteita.

2.1 Maanomistus ja kaavatilanne

Opastusalue sijoitetaan lähtökohtaisesti tiealueelle, jonka rajat selviävät kiinteistörekisteristä. Kohdetta koskevat maankäyttösuunnitelmat ja kaavatiedot, mahdollinen yleis- tai asemakaava selvitetään kunnasta, jossa kohde sijaitsee.

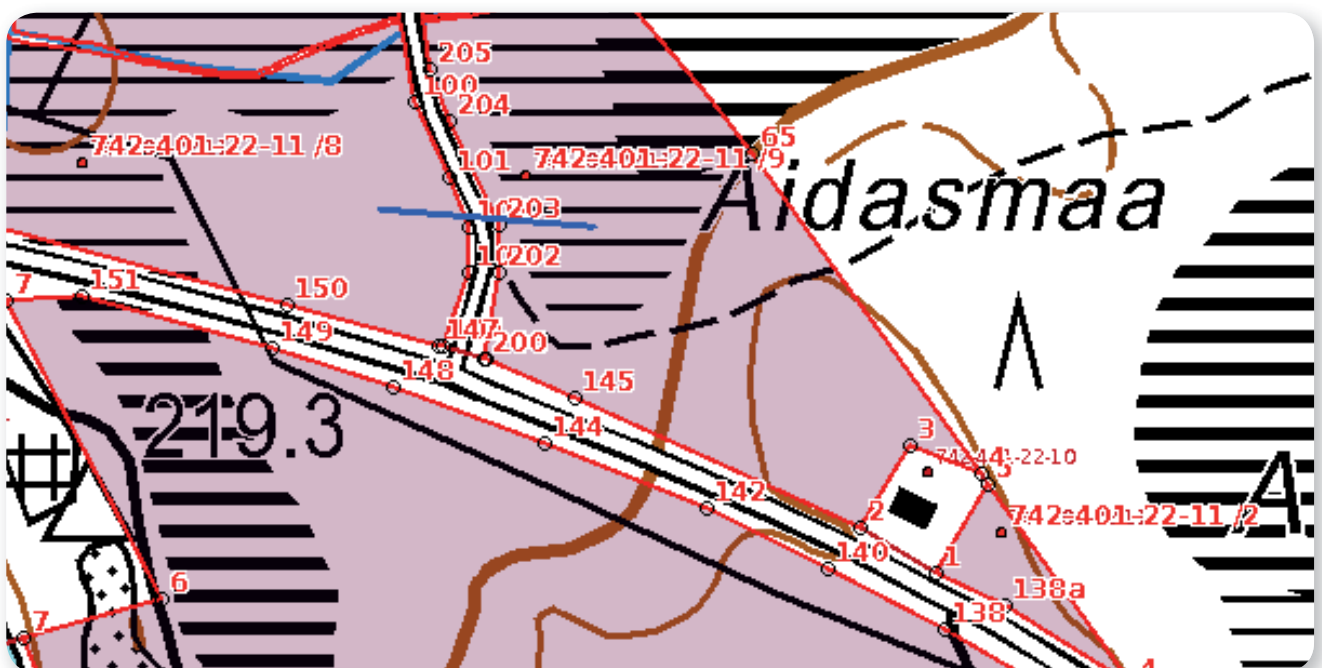
Erillisestä sopimuksesta voidaan opastuskohde sijoittaa tiealueen ulkopuolelle esimerkiksi kunnan omistamalle maalle, mutta siitä sovitaan jo suunnittelun käynnistyessä. Sijoitukseen voivat vaikuttaa esim. tiealueen ahtaus tai järjestelyjen toiminnallinen järkevyyt. Mahdollisen toimenpideluvan tarve selvitetään kunnasta.

2.2 Museokohteen ympäristön huomioon ottaminen

Museokohteen arvoon, luonteeseen ja merkitykseen vaikuttaa itse kohteen lisäksi se ympäristö, jonka osana kohde on. Museotiet ja sillat sijoittuvat sekä taajama- että maaseutu ympäristöihin. Museokohteita ympäröivä maisema ja kulttuuriympäristö on usein luokiteltu arvokkaaksi. Tieltä ja sillalta voi avautua merkittäviä näkymiä ympäröivään maisemaan ja maisemalla olla erityisiä historiallisia tai kauneusarvoja. Tien ja sillan ympäristössä voi olla myös muita arvokkaita rakennuksia ja rakenteita.

Maiseman lisäksi museoteihin ja -siltoihin liittyy usein arvokkaita luonnonpiirteitä, näitä voivat olla suojelualueiden ja -kohteiden lisäksi esimerkiksi erityiset maastonmuodot, vesialueet, kasvillisuuskuviot, yksittäispuut ja puukujanteet.

Museokohteen opastusta suunniteltaessa on huomioidava kohteen ympäristön luonne itse kohdetta laajemmin siten, ettei opastusalue tauluineen heikennä alueen arvoa. Opasteet eivät saa peittää arvokkaita näkymiä tai olla ympäristöä liiaksi hallitsevia kooltaan tai materiaaleiltaan. Opastusalueen tehtävä on toimia kohteen arvon mukaisena porttina, josta käsin kohteeseen tutustuva saa siihen ensimmäisen kosketuksen.

Kuva 2. Esimerkki kiinteistörajatiedoista, Seitajärven museotien ja Sodankyläntien liittymä. © Maanmittauslaitos.

Kuva 3. Heinäjoen museosilta Pihlputaalla. Silta sijaitsee maisemallisesti kauniilla paikalla taajaman keskustan tuntumassa. Maisema on kuitenkin muuttunut peitteisemmäksi kuin se oli sillan rakennusvuosina. Arvokkaiden kohteiden ympäristössä olisi usein tarpeen hoitaa maisemaa itse kohdetta laajemmalla alueella. Opastaulu sijoitetaan siten, ettei se muuta ympäristöstä avautuvaa näkymää sillalle. Kuva Laura Soosalu.

Kuva 4. Esimerkki opastuspisteen paikasta Seitajärven museotien varrella taulun pystytyksen jälkeen kesällä 2011. Kohde sijoittuu museotien ulkokaarteeseen jo valmiiksi avoimeen maastoon. Taulun edustalle on mahdollista järjestää tila muuttaman auton pysäköimiseksi. Opastaulun paikka näkyy hyvin myös Sodankyläntielle. Kuva Martti Piltz.

2.3 Kohteen lähimaasto

Opastuspiste tulee sijoittaa mahdollisimman näkyvään ja liikenteellisesti helposti saavutettavaan paikkaan, useimmiten tien viereen tai sillan läheisyyteen sopivaan maastokohtaan. Sijoituksessa huomioidaan mahdollisuus järjestää turvalliset yhteydet eri tavoin liikkuville. Opastuspisteen läheisyyteen järjestetään tarvittaessa muutaman henkilöauton tai linja-auton pysäköinnin mahdollistava tila. Pysäköintipaikkaa ei korosteta tarpeettomasti, se voi olla esim. hiekkapintainen, tasoitettu levike.

Alueen muotoilussa vältetään turhaa maaston käsittelyä ja mahdollista luonnonympäristöä käsitellään varoen. Suunnittelussa huomioitavia seikkoja ovat mm. metsän reuna, arvokas puusto, erilaiset kasvillisuuskuviot ja metsätyyppin kulutuskestävyys. Tärkeitä yksityiskohtia voivat olla maakivet ja kalliot. Suunnitteluvaiheen lisäksi myös rakentamisvaiheessa noudatetaan huolellisuutta, jotta kohteen ympäristö ei tarpeettomasti vaurioidu. Esimerkiksi metsäisessä ympäristössä voidaan hyödyntää alueen viimeistelyssä rakennettavalta alueelta poistettava metsänpohjaa.

2.4 Materiaalit, kalusteet ja varusteet

Materiaalivalinnat

Materiaalivalintojen lähtökohtana on yleisesti ympäristöön sopivuuden lisäksi ajattomuus, kestävyys ja huollettavuus.

Niin rakennetussa kuin luonnonympäristössä on varmistettava käytettävien rakennusmateriaalien soveltuminen kohteeseen, sekä kohteen rakennusaikakauteen että yleisilmeeseen. Kivisillan ympäristössä käytetään opastusalueen rajauksessa tai päällysteenä mieluummin luonnonkiveä kuin betonikiveä. Betonikiveä käytettäessä tulee kiven muodon, värin ja ladonnan sopia luontevasti rakennusaikakauden tyyliin. Päällyste valitaan kohteen luonteen ja käyttötarkoituksen mukaan; joko kiveys, sora, hiekka, kivituhka tai asfaltti. Rakenteissa käytettävät materiaalit voivat olla kiveä, puuta tai metallia, mahdollisesti myös betonia. Materiaalien värityksen tulee olla yleisilmeeltään hillitty ja eri materiaalien ja rakenteiden värityksen toisiinsa sopivia. Korostusvärejä voidaan käyttää harkitusti.

Kalusteet ja varusteet

Opastuskohteissa tarvitaan erilaisia kalusteita ja varusteita, mm. portaita, penkkejä, katoksia, aitauksia, roskakoreja ja valaistusta. Tärkeintä on valita kalusteet ja varusteet niin, että ne muodostavat ilmeeltään yhtenäisen kokonaisuuden.

Valmiskalusteiden tarjonta, materiaali- ja väri vaihtoehdot ovat laajat. Valmiskalusteita puoltaa se, että ne ovat käytännössä toimiviksi todettuja ja niihin on yleensä saatavilla hoito-ohjeet ja varaosia. Muotoilultaan modernin selkeät ja väritykseltään neutraalit kalusteet, esimerkiksi musta-harmaa -väriskaala, sopivat myös historialliseen ympäristöön. Metallisia rakenteita voidaan yhdistää luonnonkivipintoihin.

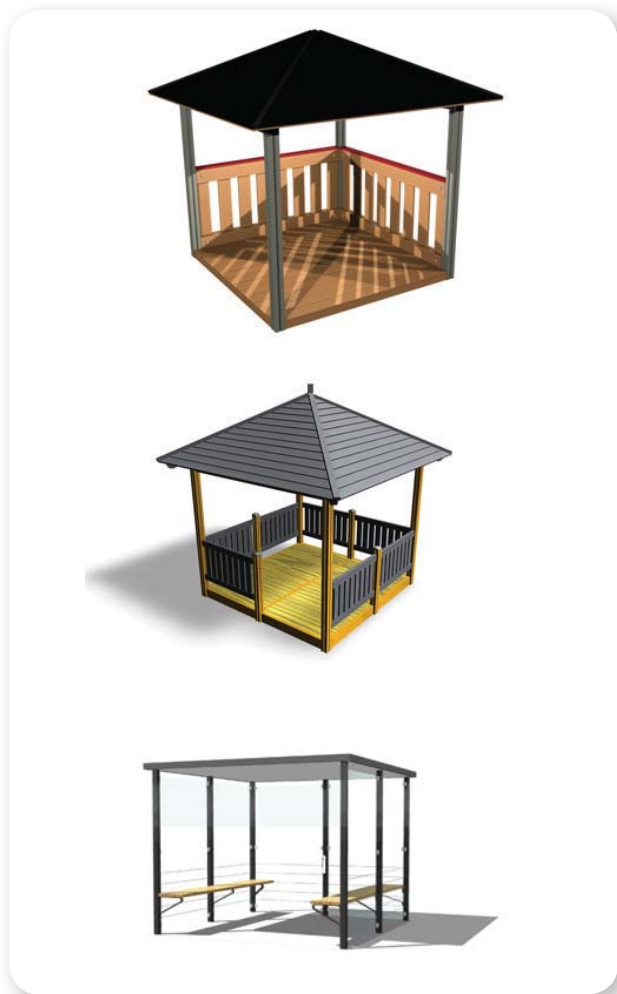
Taajamaympäristössä huomioidaan kalusteiden ja varusteiden valinnassa ympäristön muut mahdolliset vastaavat rakenteet, kalusteet ja varusteet niin, että ne muodostavat yhteensopivan kokonaisuuden.

Maaseutumaisemassa on luontevaa käyttää materiaalina puuta, esim. puisia penkkejä ja katoksia ja valaistuksessa puupylväitä. Kalusteita voidaan rakentaa myös paikalla hyödyntäen maakiviä ja puutavaraa, mutta kalusteiden toimivuus ja huollettavuus on tällöin varmistettava.

Opastukseen liittyvät seinärakenteet voidaan valita valmiskalusteista tai toteuttaa paikan päällä.

Kuva 5. Esimerkki Porrassalmen taistelupaikan muistomerkillä, Porrassalmen museotie, Mikkeli. Harjumaassossa pysäköintilevike on toteutettu hiekkapintaisena. Alue on rajattu luontevasti matalalla ympäristöön hyvin soveltuvalla puukaiteella, joka suojaa maastoa kulumiselta. Kuva Laura Soosalu.

Kuva 6. Esimerkkejä opastuskohteeseen soveltuvista valmiskatoksista, Pirkanmaan Keskusmyynti, Lappset ja AluShel Oy

Kuva 7. Esimerkki luonnonmateriaalien käytöstä levähdysalueelta, päällysteenä liuskekivi ja katos kelopuuta. Kohde Pyhä-Luosto-matkailualueelta. Kuva Laura Soosalu.

Valaistus

Kohteen valaistustarve arvioidaan tapauskohtaisesti. Valaistusta tarvitaan, jos kohde sijaitsee taajamaympäristössä, ja kävijöitä voidaan olettaa olevan melko runsaasti. Jos museotie tai -silta on jo valmiiksi valaistu, on opastuspisteelle helppo järjestää valaistus. Myös uuden tekniikan hyödyntämistä, esimerkiksi aurinkokennon käyttöä voi harkita, jos se voidaan sovittaa luontevasti rakenteisiin. Luonnonympäristössä ja syrjäisissä kohteissa voi valaistuksen järjestäminen tulla suhteettoman kalliiksi, eikä se välttämättä sovellu myöskään ympäristön luonteeseen.

Valaistus voidaan toteuttaa aluevalaistuksena tievalaisimella tai erillisellä pylväsvalaisimella. Näiden lisäksi itse rakennetta voidaan valaista kohdevalaisimella.

Valaisinmalli valitaan kohteen mukaan. Perinteiset tievalaisimet ja kevyen liikenteen valaisimet puupylvääseen kiinnitettynä sopivat maaseutu- ja luonnonympäristöön. Taajamassa ja rakennetussa ympäristössä voidaan käyttää myös metallipylväitä. Valaistuksen lähtökohtana on useimmiten tuoda esille itse kohdetta, ei valaistusrakenteita, joten valaisinten muotoilun ja värityksen on hyvä olla neutraaleja. Valaisinten sijoittelu, mahdollinen integrointi muihin rakenteisiin, väritys ja materiaali toteutetaan kohteen arvoa kunnioittaen.

Kuva 8. Esimerkki opastusalueen vieressä sijaitsevista porraskatosteista, joka sopii kauniisti maastoon ja ympäristöön, Porrassalmen museotie. Kuva Laura Soosalu.

2.5 Esteettömyys

Opastuspisteet suunnitellaan siten, että ne ovat kaikkien eri käyttäjäryhmien saavutettavissa.

Alue rajataan luonnonkivellä (graniittinen upotettu reunakivi tai maakivet) tai maahan osin upotetulla puureunuksella (pyöröpuu tai lankku, puun kestoa voidaan parantaa esimerkiksi lämpökäsittelyllä tai tervaamalla). Reunatuen tarkoituksena on helpottaa mm. heikkonäköisten liikkumista ohjaamalla kulkua.

Päällystemateriaalin tulee olla tasainen ja kovapintainen, jotta se soveltuu erilaisilla apuvälineillä liikkuville. Sopivia päällystemateriaaleja ovat esimerkiksi laudoitus, kiveykset (tasaisuus huomioitava kivityypin valinnassa) ja kivituhka. Taulun eteen tulee myös olla esteetön ja turvallinen pääsy pysäköintipaikalta, niiden välissä ei saa olla korkeaa reunakiveä.

Tarvittaessa opastuspistealue rajataan kaiteella, jos alueelta on suistumis- tai putoamisvaara. Tällaisia kohteita voi olla esimerkiksi siltaympäristössä. Kaikeen käsijohteet sijoitetaan 700 mm ja 900 mm korkeudelle.

Taulun alareunan sopiva kiinnityskorkeus pyörätuolissa istuvan kannalta on n. 900 mm. (Suraku-opas).

2.6 Opastuksen sisältö

Museokohteen opastustaulun sisältö koostuu museokohdetta koskevista tiedoista sekä niitä täydentävästä kuvamateriaalista. Opastaulu on itsenäinen taulu, mutta se voidaan sijoittaa samaan paikkaan muiden kunnan opasteiden kanssa, mikäli se kohteen sijainnin puolesta on järkevää. Taulujen seinärakenteet voidaan toteuttaa ilmeeltään yhtenäisinä. Yhdistetty opastus palvelee hyvin matkailijaa, kun samasta pisteestä on saatavilla monipuolista tietoa.

2.6.1 Tieliikennehistoria

Museokohteen tieliikennehistoriallista merkitystä kuvaavassa tekstissä huomioidaan kohteen paikalliset näkökohdat ja kohdetta koskeva uusien tietojen. Kohteet pyritään säilyttämään museointihetken asussa, joten tekstissä mainitaan museokohteeksi nimeämisen ajankohta.

Jokainen museotie ja -silta on valittu edustamaan jotain tieliikenteen keskeistä valtakunnallista ilmiötä. Yleisten museon hoidon periaatteiden mukaisesti kutakin ilmiötä edustaa vain yksi kohde. Yhdessä museokohteet muodostavat kattavan kokoelman Suomen valtakunnallisen tieliikenteen historian keskeisistä ilmiöistä. Tällöin on luonnollista:

1. aloittaa teksti selvityksellä, mitä valtakunnallista ilmiötä kohde edustaa, miksi se on valittu kokoelmaan,
2. jatkaa kohteen historian, keskeisten tunnistuspiirteiden ja ympäristösidoksen kuvauksella ja
3. päättää teksti kohteen mahdollisilla erikoispiirteillä, jotka ovat olleet lisäperusteluna kohteen valinnalle museokohteeksi.

Käytännössä painopinta-ala rajaa, ettei tekstissä voi olla näiden ydinasioiden lisäksi kovinkaan monta muuta sanaa. Tekstin pituus voi olla noin 120 sanaa.

Tieliikennehistoriaa kuvaavan tekstin oikeellisuus ja ajantasaisuus varmistetaan asiantuntijoilta, esimerkiksi Mobiliasta.

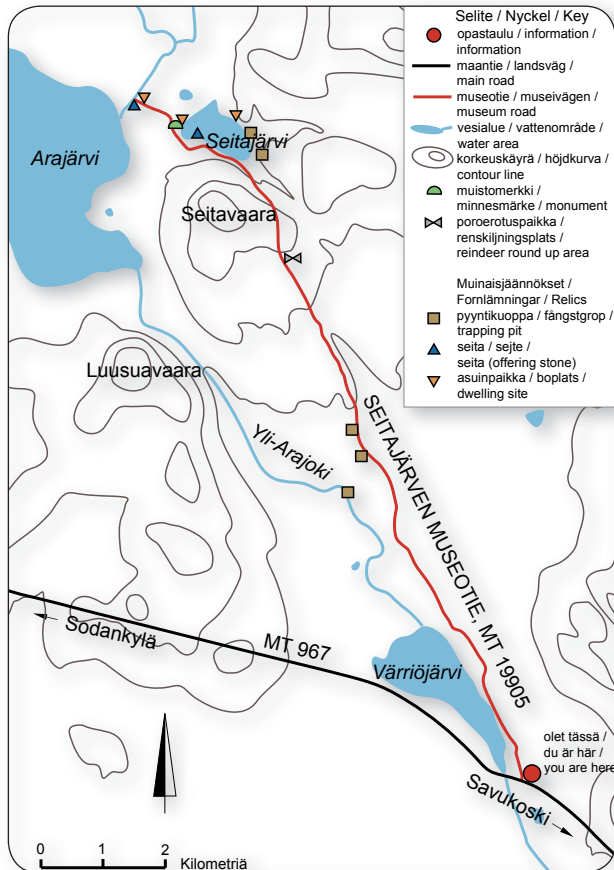
2.6.2 Kuvamateriaali

Taulun kuvamateriaalia ovat kohteen kartta ja mahdolliset valokuvat ja kohteesta kertovat piirroksot.

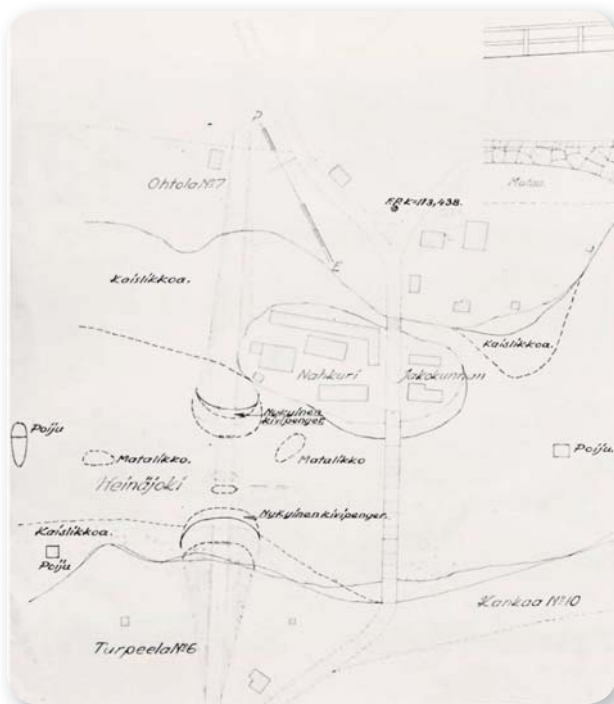
Kartta

Kartan tulee olla selkeä ja helposti luettava. Kartan luettavuutta ja ympäristön hahmottamista edesauttaa pelkistettyjen maastonmuotojen, tieverkon ja vesistöjen esittäminen. Kartassa voidaan myös esittää rakennettu ympäristö, jos se mittakaava huomioon ottaen on järkevää. Tiet, vesistöt, kylät ja erottuvat maastokohdat (vaarat, mäet, laajat suot tai laaksot) nimetään. Myös esihistorialliset tai historialliset kohteet voidaan merkitä symbolein, ja tarvittaessa myös nimetä. Kartassa esitetään lisäksi pohjoisnuoli, mittakaava tai mittatikku ja opastuspaikan sijainti.

Grafiikassa, symboleissa ja värivalinnoissa tulee ottaa huomioon mahdollinen auringonpaisteen aiheuttama pinnan haalistuminen. Jos taulu on mahdollista suunnata pois päin auringosta tai sijoittaa katoksen alle, parantaa se kartan säilymistä.

Kuva 9. Esimerkki Seitajärven museotien opastaulun kartasta.

Kuva 10. Esimerkki piirroskuvasta, joka graafisesti muokattuna voisi soveltaa opastauluun kertomaan museosillan suunnittelun historiasta. Kuva Tiemuseon julkaisusta Heinäjoen silta Pihtiputaalla 1987 s. 39.

Valokuvat ja piirroksat

Jos kohteesta on käytettävissä vanhoja karttoja tai valokuvia, voidaan niillä lisätä kohteen mielenkiintoisuutta ja havainnollisuutta. Vanhoista valokuvista ilmenevät maiseman ja rakennetun ympäristön muutokset. Yksityiskohdista, esimerkiksi rakenteista, voidaan esittää pelkistettyjä piirroksia. Kuvien ja piirrosten valinnassa ja graafisessa käsittelyssä tulee myös huomioida, että ne säilyvät luettavina auringon haalistavasta vaikutuksesta huolimatta.

Lisätiedot

Kohteiden lisätietoja varten on Mobilian, ELY-keskuksen ja Liikenneviraston www-osoitteet. Lisätietojen saatavuutta kehitetään lähiaikoina. Nyt osoitteessa <http://www.ely-keskus.fi/fi/Liikenne/pe-rinnetoiminta/Sivut/default.aspx> on luettavissa lisätietoa niistä kohteista, joista on tehty museo kohteen hoito- ja ylläpitosuunnitelma. Mobilian sivujen informaatioarvon parantamista selvitetään.

Museokohteet ovat lähes poikkeuksetta Museoviraston RKY-kohteita eli valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä, joten lisätietona voidaan mainita myös <http://www.nba.fi>. Tietoa valtion metsien inventoiduista kulttuuriperintökohteista löytyy Metsähallituksen verkko-osoitteesta <http://www.metsa.fi>.

2.6.3 Kieli

Teksti esitetään suomen kielen lisäksi myös ruotsiksi ja englanniksi. Tapauskohtaisesti, kohteen sijainnin ja luonteen vuoksi, voidaan harkita tekstin käännöstä myös saksaksi, saameksi tai venäjäksi. On huomattava, että useiden kieliversioiden käyttö vaikuttaa taulun sisällön mitoitukseen ja taulujen määriin, mikä saattaa vaikeuttaa opastuspisteen sijoittamista kohteeseen. Muiden kieliversioiden kuin suomen, ruotsin ja englannin julkistamiseen selvittää sähköisiä vaihtoehtoja, esimerkiksi www-sivuja ja mobiilisovelluksia.

2.6.4 Mobiiliopastus

Erilaisten mobiilisovellusten avulla voidaan esittää monipuolisesti kohteeseen liittyviä tietoja, joita ei ole mahdollista sovittaa opastauluihin. Mobiilisovellukset mahdollistavat myös useiden kieliversioiden käytön.

Mobiiliopastuksen avulla käyttäjän on mahdollista kuunnella kohteeseen liittyviä tietoja, katsoa videoita tai tutkia tarkemmin paikkaan sidottua tietoa. Puheohjauksen avulla voidaan kysyä tietoa hakusanojen perusteella.

Mobiiliopastus soveltuu erityisesti kohteisiin, joissa on paljon käyttäjiä ja verkkoyhteydet toimivat luotettavasti.

2.7 Museoteiden ja -siltojen opastus

2.7.1 Liikennemerkkien käyttö

Museotie viitoitetaan liikennemerkillä, jossa on tunnuksen 772 f (Muu nähtävyys) lisäksi teksti Museotie. Merkkiin ei yleensä laiteta tien nimeä. Merkki sijoitetaan museotien alkuun ja museotien pituus ilmoitetaan merkin alapuolella olevassa lisäkilvessä. Merkillä voidaan osoittaa myös museotien opastuspisteen sijainti. Museotien ennakkoviitoitus voidaan aloittaa yleensä lähimmältä maantieltä.

Museosilta viitoitetaan liikennemerkillä, jossa on tunnuksen 772 f lisäksi sillan erisnimi, esimerkiksi Aunessilta. Viitoitus aloitetaan yleensä museosillan läheisyydestä tai lähimmältä maantieltä. Museosillan läheisyyteen suositellaan rakennettavaksi levähdysalue, jonne tienkäyttäjät opastetaan nähtävyyden ja levähdysalueen tunnuksella sekä kohteen nimellä varustetulla liikennemerkillä. Jos levähdysaluetta ei ole, voidaan museosilta merkitä paikannimikilvellä tai sillalle johtavan polun tai yksityisen tien liittymään asetettavalla palvelukohteen osoiteviitalla.

Viitoitukseen käytetään Palvelukohteen opastustauluja (701). Merkkien hankkimisesta ja pystytyksestä huolehtii paikallinen ELY-keskus. Tarkemmat ohjeet museokohteiden viitoitukseen on annettu Palvelukohteen viitoitus -ohjeessa (TIEH 2000021-07).

2.7.2 Taulujen mitoitus ja graafinen ilme

Liikennemerkkien tekstin mitoitus on määritelty Liikennemerkkipiirustuksissa. Periaatteena liikennemerkkien mitoituksessa on, että taulun koko valitaan tekstin koon ja määrän mukaan. Museoteiden ja -siltojen opasteiden suunnittelun lähtökohtana on taulukoko, 1000 mm x 1000 mm. Tauluja sijoitetaan tarvittaessa useampi vierekkäin. Erityistapauksissa kohteen luonteen näin edellyttäessä, voidaan harkita myös suurempaa taulukokoa, 1000 mm x 1500 mm.

Taulujen perusvärit ovat ruskea ja valkoinen. Taulun yläpalkki on valkoinen ja sen sisälle sijoitetaan hannunvaakuna ja kohteen nimi. Jos tauluja on enemmän kuin yksi, sijoitetaan hannunvaakuna vain ensimmäiseen tauluun. Tauluihin ei lisätä raameja, vaan valkoinen yläpalkki jatkuu yhtenäisenä taulusta seuraavaan.

Taulun alalaita rajataan valkoisella viivalla, jonka alapuoliseen kenttään sijoitetaan ELYn, Liikenneviraston ja Mobilian logot sekä lisätietoina ELYn ja Mobilian www-osoitteet.

Teksti on valkoinen ruskealla pohjalla. Väreille ei ole määritelty virallisia RAL-vastaavuuksia, mutta väreiksi sopivat seuraavat:

Valkoinen RAL 9016 Verkehrsweiß/ Traffic white
Ruskea RAL 8002 Signalbraun/ Signal brown

Taulun tekstin tulee olla luettavissa selvästi taulun normaaliilta lukuetaisyysdeltä noin parin metrin päästä taulusta. Otsikkotekstin tulee näkyä tätä kauemmaksi.

Otsikon perustekstikoko on 60 mm. Jos otsikkoteksti on pitkä, pienennetään teksti tarvittaessa kokoon 50 mm. Otsikko esitetään yhdellä rivillä. Otsikkotekstin tulisi olla mahdollisimman lyhyt ja ytimekäs, jotta tekstin sijoittaminen tauluun ei tuota pituuden suhteen ongelmia.

Taulun varsinaisen sisältötekstin koko on sovitettava yhteen tekstin määrän kanssa. Tekstikoko valitaan väliltä 15–25 mm tekstin luettavuuden, määrän ja sijoittelun mukaan.

Fonttityyppinä käytetään Arial Boldia tai ulkoasultaan mahdollisimman lähelle vastaavaa fonttityyppiä riippuen taulun valmistustavasta. Käytettävään fonttityyppiin saattaa vaikuttaa myös tekstin pituus; jos teksti on pitkä, on kirjainten oltava hieman kaapeampia sopusuhtaisen lopputuloksen aikaansäämiseksi.

Esimerkkejä tarkemmista mitoituskuviista on esitetty liitteissä.

2.8 Taulujen tulostus

Taulujen tulostuksessa voidaan käyttää erilaisia valmistustapoja. Vähän tekstiä sisältävät taulut voidaan mitoittaa ja toteuttaa muiden liikennemerkkien tavoin. Paljon tekstiä ja kuvia sisältävät taulut voidaan toteuttaa mainoskilpien valmistuksessa käytettävällä tekniikalla tulostamalla sivu kalvolle, joka kiinnitetään suoraan metallilevyille. Menetelmän etuna on sen nopeus.

Taulujen tulostuksesta ja käytettävästä tekniikasta sovitaan valmistajan kanssa. Valmistuksessa tulee kiinnittää huomiota mm. materiaalin säänkestoon.

2.9 Taulujen huolto

Taulujen kunto tarkistetaan vuosittain. Opasteet puhdistetaan tarvittaessa liasta ja mahdollisista töhryistä. Taulun rakenteet tarkistetaan ja irronneet osat kiinnitetään uudelleen tai korvataan uusilla. Taulujen kestoikä vaihtelee suuresti riippuen sään aiheuttamasta rasituksesta, esimerkiksi auringonpaahteen haalistavasta vaikutuksesta.

Taulujen hoidosta vastaa se ELY-keskus osana kunnossapidon alueurakkaa, jonka alueella kohde sijaitsee. Muiden kuin maanteiden tienpitäjän omistamilla kohteilla sovitaan hoidosta ELY-keskuksen ja kohteen omistajan kanssa.

3 Esimerkkikohteena Seitajärven museotie

3.1 Seitajärven museotien opastus

Seitajärventien nimettiin museotieksi 16.11.2010, jonka jälkeen käynnistettiin suunnitelmat museotien opastuksen uusimiseksi.

Kohde on viitoitettu Sodankylän ja Savukosken väliseltä tieltä, maantieltä 967, sen molemmista suunnista. Opasteet uusittiin kesällä 2011 nykyisten ohjeiden mukaisiksi.

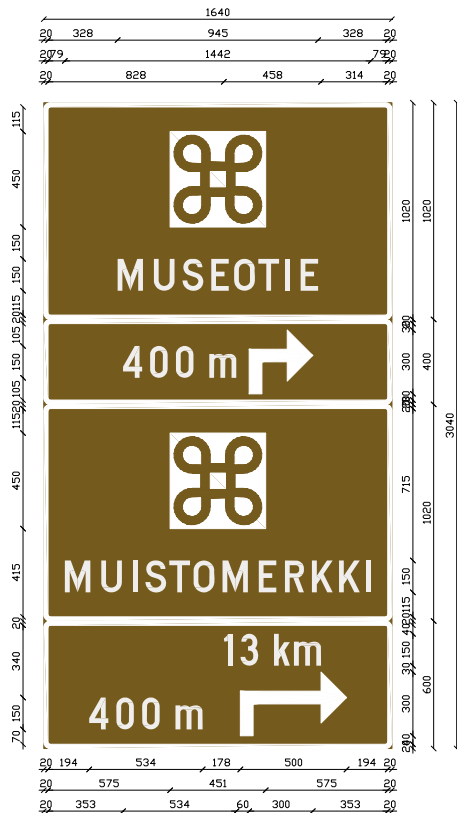
Museotien alkuun sijoitettiin Museotie- opaste, jossa on kerrottu tien pituus. Tarvittaessa myös opastusteeseen voidaan ohjata erillisellä opasteella.

3.2 Opastustaulut

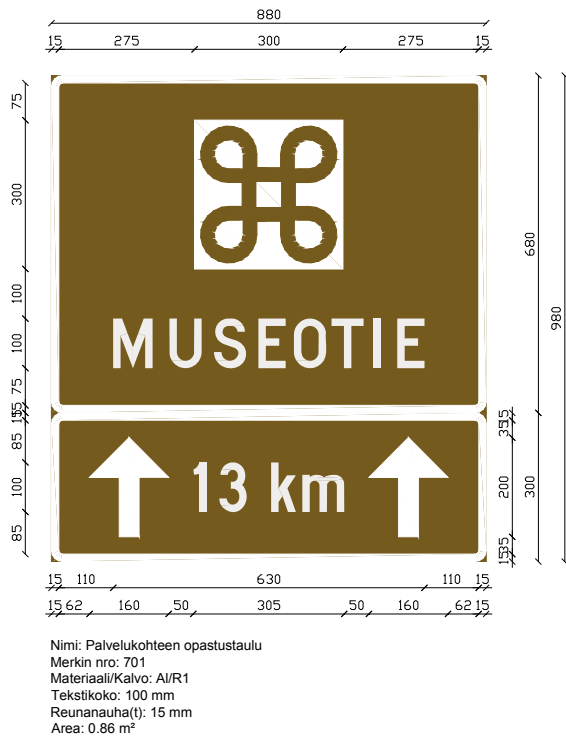
Seitajärven museotien kohdeopastus toteutettiin uuden graafisen ilmeen mukaisesti kesällä 2011.

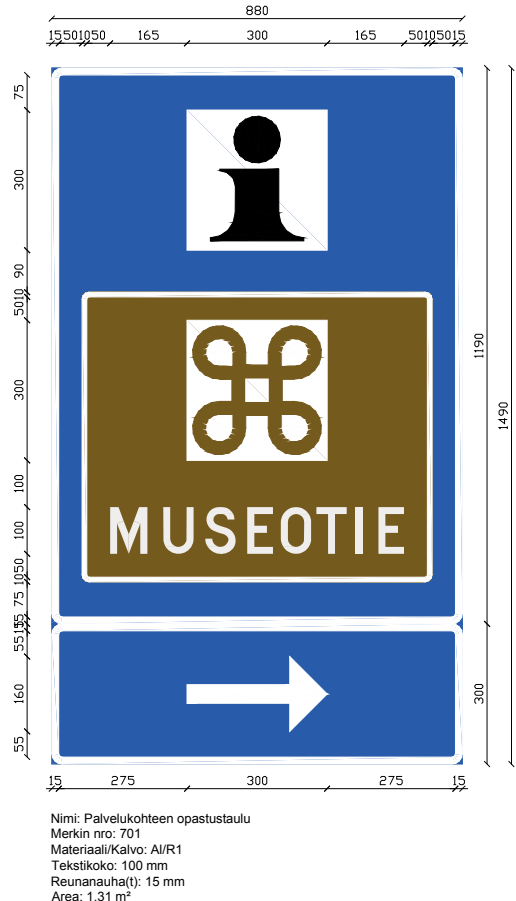
Kuva 11. Seitajärven museotien uusittu opastus Sodankyläntieltä kesällä 2011. Kuva on otettu Sodankylän suunnasta tullessa. Kuva Marketta Hyvärinen.

Kuva 12. Uuden opasteen mitoituskuva Savukosken suunnasta, vastaava opaste sijoitetaan myös Sodankylän suunnalle.

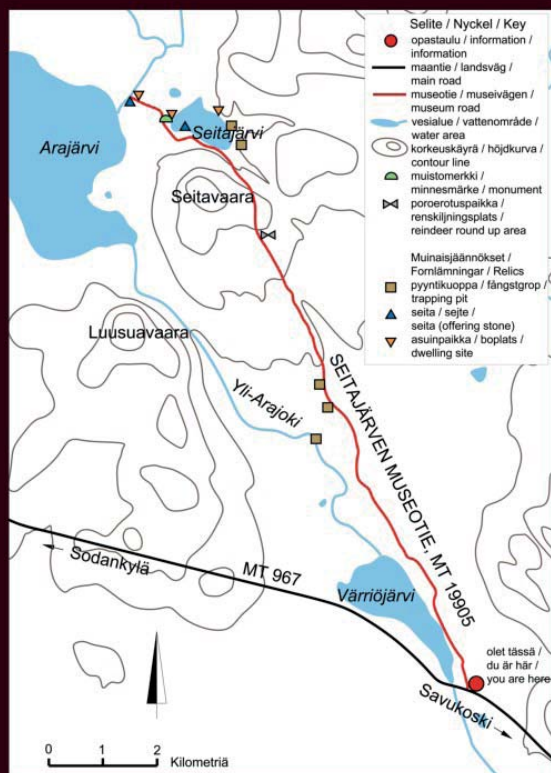

Kuva 13. Museotien varressa oleva opaste muistomerkillle. Kuva Marketta Hyvärinen.

Kuva 14. Museotien alkuaan sijoitettavan taulun mitoituskuva. Esimerkki opasteesta opastuspisteen kohdalle. Seitajärven museotiekohteessa tämä on kuitenkin tarpeeton, koska opastuspiste sijaitsee näkyvällä paikalla tien vieressä.

SEITAJÄRVEN MUSEOTIE

Vuoden 1948 tielakiuudistuksessa lähes 1100 km polkuja nimettiin Lapissa polkuteiksi, jotka muodostivat merkittävän osan Lapin liikenneverkosta. 1950-luvulla jopa kolmannes Lapin teistä oli polkuteita. Niitä parannettiin autolla ajettaviksi maanteiksi 1960-luvulta alkaen. Seitajärven polkutien pituus on 13,6 kilometriä.

Seitajärven reitti on vakiintunut jo esihistoriallisella ajalla. Alueella onkin runsaasti muinaisjäänöksiä kivilta alkaen. Vielä 1950-luvulla polku oli niin kapea, että sitä pitkin ei voinut kulkea edes hevostärryillä, ainoastaan jalkaisin. Nykyinen 1960-luvulla raivattu tie noudattaa polun linjausta. Polkuteiksi sen tunnistaa siitä, että tie on ympäröivän maaston kanssa samalla tasolla eikä siinä ole oja. Tien varrella on poroerotuspaikka.

Jatkosodassa venäläiset partisaanit tekivät iskuja siviili- ja sotilaskohteisiin. Heinäkuussa 1944 myös Seitajärven kylä saarrettiin. Iskussa kuoli 18 kylän asukasta. Seitajärvi on siten noussut partisaanitoiminnan uhrien muistopaikaksi.

Kuva 16. Seitajärven museotien taulu kokonaisuudessaan, jossa on kolme erikielistä taulua yhdistettynä. Jos kohteesta on käytettävissä muuta kuvamateriaalia, voidaan sillä lisätä taulujen tietoarvoa ja mielenkiintoisuutta.

Kuva 17. Valmis, pystytetty opastaulu. Taulun rakenne toteutetaan kohteen luonteen mukaisesti, tässä tapauksessa puurakenteisena.

4 Liitteet

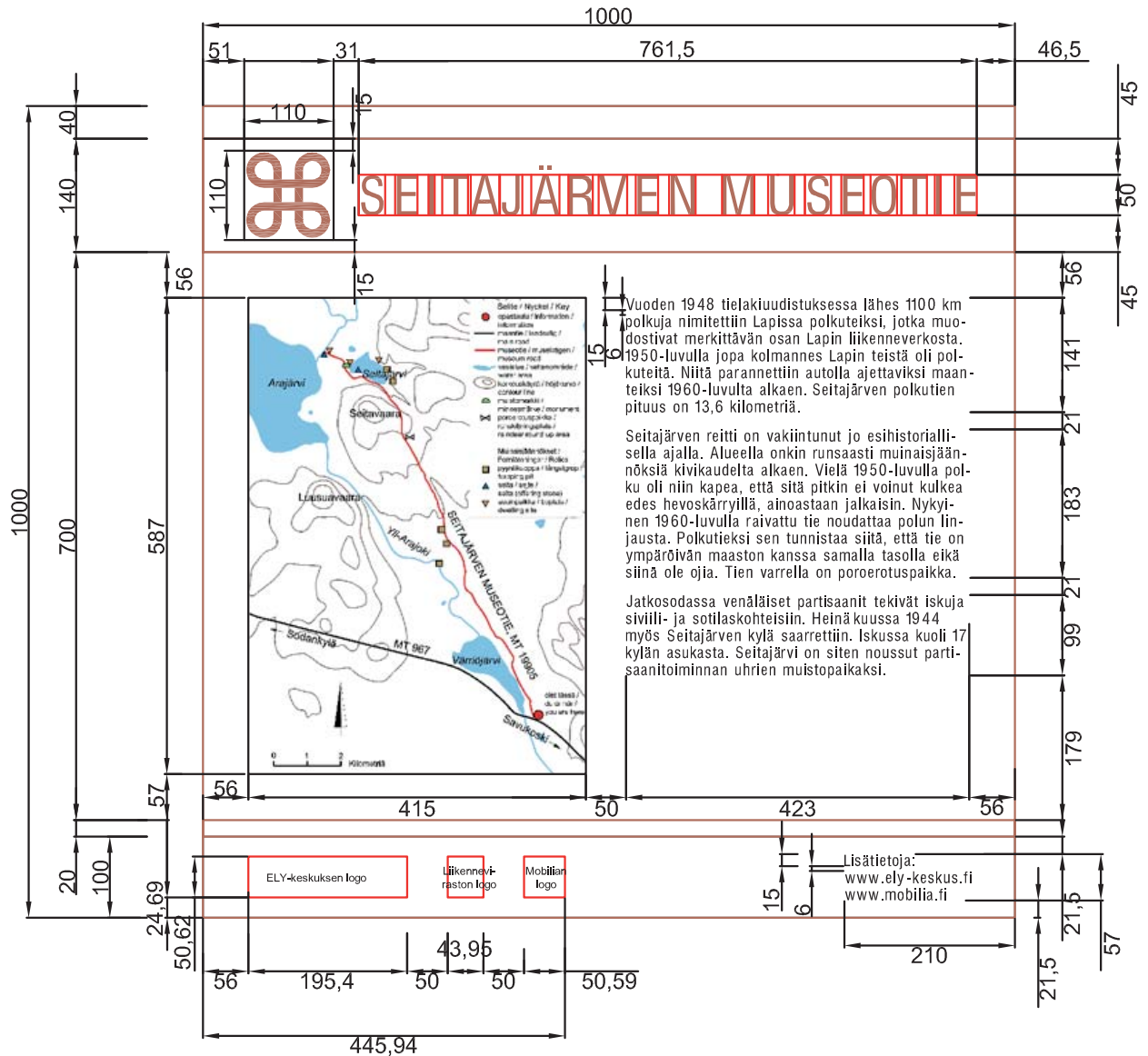
Liite 1 Opastaulun mitoituskuva

Liite 2. Opastaulun mitoituskuva, englanninkielinen

Liite 1 Opastaulun mitoituskuva, ei mittakaavassa.

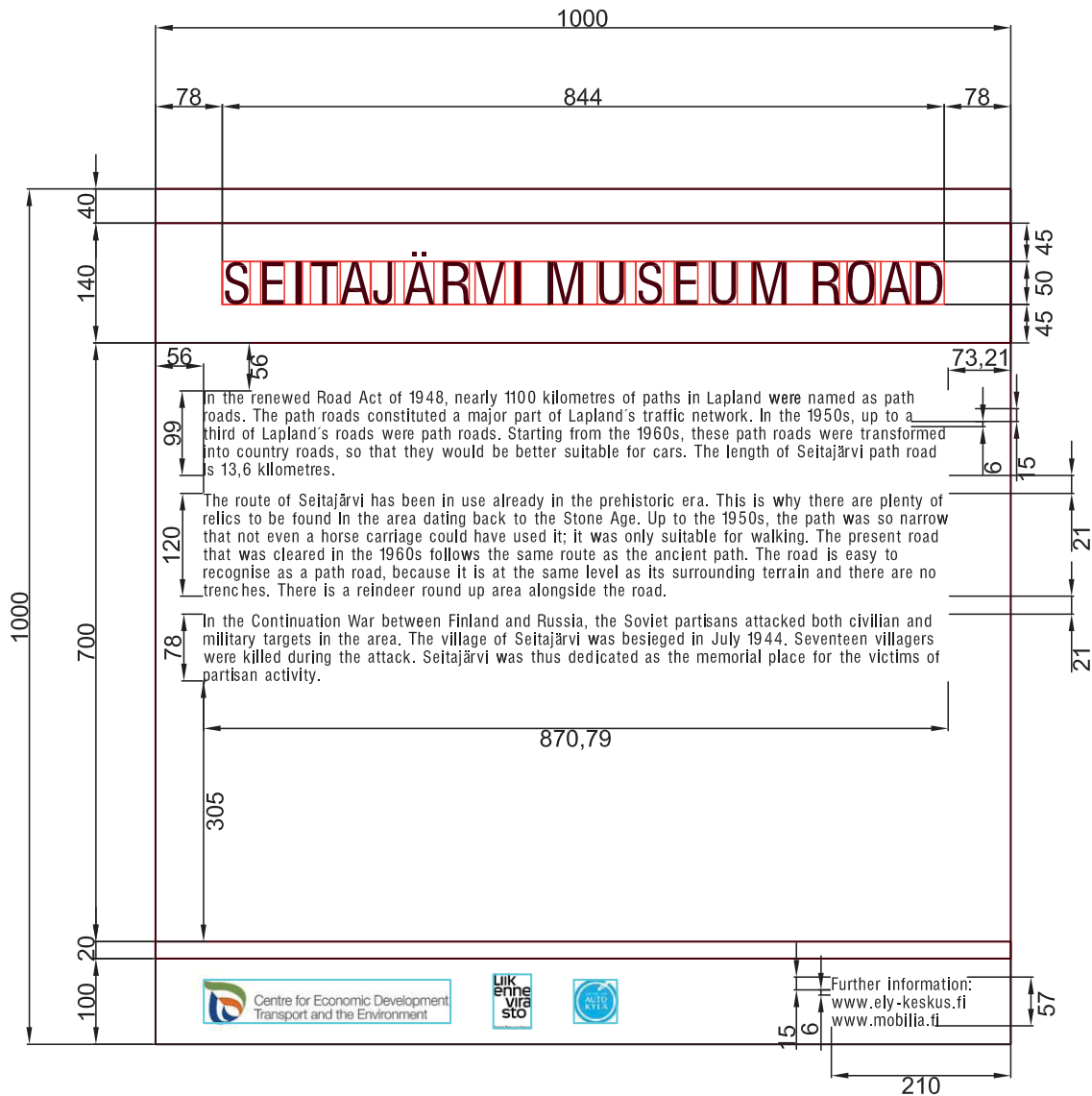
Otsikkopalkissa on hannunvaakunan lisäksi kohteen nimi. Alapalkkiin sijoitetaan ELY-keskuksen logo, Liikenneviraston logo ja Mobilian logo. Lisätiedoiksi merkittään www-osoitteet.

Suomi 1,5 mm teksti

Liite 2 Opastaulun mitoituskuva, englanninkielinen.

Otsikkopalkissa kohteen nimi. Alapalkkiin sijoitetaan ELY-keskuksen logo, Liikenneviraston logo ja Mobilian logo. Lisätiedoiksi merkittään www-osoitteet.

Kirjallisuus

Palvelukohteen viitoitus -ohje (TIEH 2000021-07)

Tiehallinnon perinnetyön käsikirja, Tiehallinnon sisäisiä julkaisuja 2/2003

Museokohdeselvitys, Tiehallinnon sisäisiä julkaisuja 11/2007

Ulkotilojen esteettömyyden kartoitus- ja arviointiopas, SuRaKu, ISBN 952-473-483-4, HKR SOTERA 2005

Pirkanmaan elinkeino-, liikenne-
ja ympäristökeskus
Liikenne ja infrastruktuuri
Yliopistonkatu 38,
PL 297, 33101 Tampere
puh. 020 63 60050
www.ely-keskus.fi

ISBN 978-952-257-415-2 (PDF)

ISSN-L 1798-7970

ISSN 1798-8861 (verkkajulkaisu)